

SİMİT ve PEYNİR'le "BİLİM İNSANI ÖYKÜLERİ"

**Alfred
Emerson**

(1896-1976)

Yazan ve Çizen:
Bilgin Ersözli

Yıl 1907, Amerika Birleşik Devletleri'ndeyiz. Alfred'in Chicago Üniversitesinde müzik tarihi öğreten annesi aynı zamanda bir konser piyanisti. Bazen kendi de besteler yapıyor ve evlerinin salonundaki duvar piyanosunun başına geçip bunları önce ailesine çalıyor. Bugün de o günlerden biri.

Çok beğendim Alice. Ritmi hızlandığında neşelendim, aynı notaları daha ağır çaldığında ise hüznelendim.

Babamın bahsettiği duygu değişimlerini ben de yaşadım anne. Müziğin bunu sağlayabilmesi ne hoş.

Aa, doğru! Ne güzel, o film müziğinin bestecisi Melih Kibar'ı da anmış olduk sayende Simitçiğim.

Piyanonun sesini duyamıyoruz ama Alfred'in babasının yaptığı yorum bana Hababam Sınıfı filminin müziğini çağırıyordu Peynirciğim.

Ailece beste üzerine konuşurlarken Alfred'in gözüne bir şey takılır.

Piyano taburesinin ayağına bakın! Yere toz gibi bir şey dökülmüş.

İnce bir talaş yığını bu. Şu küçük delikten çıkmış. Bir şey ahşabı kemirmiş.

Öyleyse taburenin bacağına içinde ağaç kurdu ya da termit var. Eyvah!

Ağaç kurdunu biliyorum da termiti ilk kez duydum. O ne ki?

Bakayım... Aa, ne garip böcek. Soluk sarı renkte bir karıncayı andırıyor ama karınca değilmiş.

Ertesi gün okul kütüphanesinde...

İşte bulduk! Bu kitap ahşaba zarar veren böceklerle karşı evde bulunan malzemelerle mücadele yöntemlerini anlatıyor Alfred.

Ah termit ah! Dışarıda onca ağaç, kütük, odun, çalı çırpı varken gidip Alfred'in annesinin piyano taburesinin ayağını kemirirsen olacağı bu işte!

Teşekkür ederim öğretmenim. Annemler bir böcek ilaçlama firması çağırmak istedi ama ben önce kendimiz deneyelim dedim.

Ha ha! Sıcak ortamları seviyordur belki.

Okumayı çok seven ve okul kütüphanesinden sık sık kitap ödünç alan Alfred, lise eğitimi sırasında biyoloji öğretmeninin bahçede kurduğu tavuk kümesinin sorumluluğunu bir sınıf arkadaşıyla birlikte üstlenir.

Günaydın tavuklar. Sana da günaydın Çilli. Ben yeminizi ve suyunuzu tazelerken siz de biraz dışarıda eşelenin bakalım.

Ben de folluklardan yumurta toplayayım.

Gııı, gıt gıt gıt gıt!

Yumurtaları haşlayıp beslenme saatinde sınıfça yiyorlardır herhâlde. Sevdim bu dersi ben!

Evet, bu uygulamalı ders tam senlikmiş.

Aylar süren kümes deneyimi, çocukluğu boyunca annesi gibi bir müzisyen ya da babası gibi bir arkeolog olmayı hayal eden Alfred'e yeni bir ufuk açar. Yaptığı gözlemler ona kümes hayvanlarının yaşamlarını ilk bakışta görüldüğünden çok daha ilginç bir düzen içinde sürdürdüğünü fark ettirir. Böylece diğer hayvanların da yaşamlarını merak etmeye başlar. Derslerinde hayli başarılı olan Alfred, lise eğitimi 14 yaşında tamamlar. Üniversitede biyoloji temelli eğitim alırken o dönemde haklarında henüz çok derin araştırmalar yapılmamış bazı böcek türleriyle ilgilenmeye başlar ve entomoloji yani böcek bilimi alanında uzmanlaşmaya karar verir.

Entomoloji bölümünde dönemin ünlü böcek bilimcileriyle çalışır. Canlıların hem kendi aralarındaki hem de fiziksel çevreleriyle kurdukları ilişkileri inceleyen ekolojinin de öncülerinden olan bu insanlar, Alfred'in doğaya bakış açısının genişlemesini sağlar.

Affedersiniz... Entomoloji laboratuvarını arıyorum. Kapıda "Böcekhanesi" yazısını görünce şaşırdım. Burası mı acaba?

Ha ha! Siz yeni asistan olmalısınız. Her yer böcek örnekleriyle dolu olduğu için şakacı öğrenciler yazmış. Ben Bölüm Başkanı Needham. Aramıza hoş geldiniz Bay Emerson.

Burada hem iyi vakit geçirecek hem de...

...çok şey öğrenecek gibi görünüyor.

Birkaç yıl sonra... Alfred katıldığı bir uluslararası saha çalışmasında, Güney Amerika'daki bir araştırma istasyonunu çevreleyen tropik ormanda.

Bu... Yoksa?

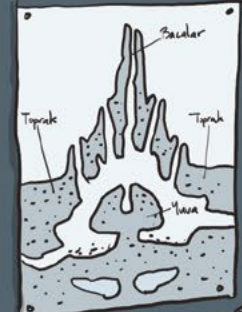
Evet. Bugüne dek yalnızca kitaplarda resimlerini gördüğün için gerçek büyüklüğünü şimdi kavrayabileceğin türden bir termit yuvası Alfred.

Gerçekten de çok büyümüş.

Bir de toprağın altında kalan kısmını düşün sen.

Alfred bundan sonra termitlerden başka bir şey düşünemez olur. Âdeta onlarla yatar...

Böylesi ayrıntılara sahip bir yuvanın inşası da bakımı da inanılmaz sayıda termitin düzenli bir şekilde çalışmasını gerektirir. Bu, iş birliği demek.

E tabii, ne demiş atalarımız?

Bir elin nesi var, iki elin sesi var.

...onlarla kalker.

Ama sadece iş birliği değil iş bölümü de yapıyorlar. Koloninin türlü ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için çeşit çeşit görevler üstlenmiş farklı termit grupları var. Böylece bir termit kolonisi on binlerce bireyden oluşan tek bir süper organizma gibi işleyebiliyor!

Yani termitler de arılar ve karıncalar gibi...

...sosyal gruplar hâlinde yaşayan canlılar.

Yaklaşık elli yıl boyunca dünyayı dolaşır, termitlerin yaşadığı hemen hemen her bölgeyi ziyaret eder. Araştırmaları için çöllerde, ormanlarda ve ıssız adalarda bolca zaman geçirir. Böylece farklı coğrafyalarda yaşayan termit türlerini ve bu türlerin inşa ettiği yuvaların mimarisindeki farklılıkları belgeler.

İyi bari. Çok yorulmuş ama termit peşinde neredeyse bütün dünyayı gezmiş.

Ha ha! Doğru.

Alfred Emerson, günümüzde bilinen yaklaşık üç bin termit türünün yarısından fazlasını araştırdı ve kayıt altına aldı. Ömrü boyunca bu ilginç böceklerin sosyal ve biyolojik özellikleri üzerine sayısız bilimsel makale yayımladı, kitaplar yazdı. Bunların arasında çocuklara hitap eden *Termit Şehri* adlı bir kitabı da vardır.

Eh, çocukları dahi düşündüğüne göre bize de...

...bu çalışkan ve sabırlı bilim insanına teşekkür etmek düşer.

